

صبر زرد

عصاره برگ گیاهی است که به فارسی «صبر»، «صبر زرد» و «چادروا» و در کتب طب سنتی با نامهای «صبر» و «صبارا» و «صبر سقوطری» نامبرده می‌شود. گیاه آن را به فرانسوی *Aloes* و به انگلیسی *Cape aloe*, *Barbados aloe*, *Curacao aloe* و *Zanzibar aloe* گویند. گیاهی است از خانواده *Liliaceae* و دارای گونه‌های مختلفی است و جز یکی دو گونه که در بلوچستان ایران نیز می‌رویند بقیه گونه‌ها همه بومی افریقا و مناطق حاره است. نام علمی معروف‌ترین آنها عبارت‌اند از:

1. *Aloe succotrina* Lam. که از نظر خواص مشابه *Aloe abyssinica* Lam. می‌باشد. اولی بومی جزایر *Socotra* و سایر جزایر اوقیانوس هند است و صبر زرد حاصل از آن در بازار تجارت به نام صبر سقوطری نامیده می‌شود (*Aloes Socotrina*) و دومی بومی حبشه و افریقای مرکزی است.

2. *Aloe vera* L. و مترادفهای آن *A. vulgaris* Lamk. و *A. barbadensis* Mill. می‌باشد. گیاه‌شناسان هندی *A. indica* Royle را هم مترادف آن می‌دانند. این گونه در افریقای شمالی و جزایر آنتیل می‌روید. در باغهای هند کاشته می‌شود و وارسته‌هایی از این گونه نیز در هند بومی شده است. صبر زرد حاصل از این گونه در بازار تجارت دارویی به نام آلوئه کوراسائو *Aloes du Curacao* و یا آلوئه هندی *A. de l'Inde* و یا آلوئه بارباد *A. de Barbade* معروف است.

3. *Aloe vera var. chinensis* (Ham.) Berger. و مترادف آن *A. perfoliata*.

معارف گیاهی، ج 6، ص: 97

Lour

می‌باشد. این گونه در عربستان و افریقای جنوبی می‌روید و صبر زرد حاصل از آن را در بازار تجارت بین‌المللی *Aloes du Cap* یا صبر زرد محصول دماغه امید نیک می‌نامند.

4. *Aloe littoralis* Baker. این گونه در ایران در بلوچستان در هندیان و لاس‌بلاس می‌روید. درختچه‌ای است به بلندی 3-1/8 متر تنه آن صاف. برگها پرپشت و گروهی و شمشیری، نوک‌تیز، صاف و بدون لکه به عرض 5-6 سانتی‌متر و به طول 12-15 سانتی‌متر و دنداندار است. در محل میوه آن را پخته و می‌خورند و له شده ژلاتینی برگهای درختچه را گرم کرده و به صورت مرهم و کمپرس روی موضع بواسیر و شقاق بواسیر می‌گذارند.

مشخصات کلی گونه‌ها

آلوه‌ها اغلب به‌طور کلی بدون ساقه و یا دارای ساقه کوتاه و برگ‌های آنها ضخیم گوشتی و گروهی به رنگ سبز مایل به قرمز، دراز و نوک‌تیز که در کناره برگ‌ها در بعضی گونه‌ها خارهای نوک‌تیز دیده می‌شود و بدون دمبرگ می‌باشند. گل‌های آنها در روی یک محور به شکل سنبله ظاهر می‌شود. طول برگ‌ها در برخی گونه‌ها تا 2 متر هم می‌رسد.

در برگ‌های صبر عصاره فراوانی وجود دارد که شفاف، چسبنده، سبزرنگ و خیلی تلخ و منبع ماده شیمیایی صبر است که از آن استخراج می‌شود. این عصاره به محض اینکه در مجاورت هوا قرار گیرد سفت شده و ماده صمغی قهوه‌ای رنگی را تشکیل می‌دهد.

در بازار تجارت بین‌المللی مرغوبترین نوع صبر آن است که از گونه‌های جزایر سوکوترا به دست می‌آید. بسیار تلخ به رنگ زعفرانی یا سرخ تیره، صاف، برآق و ترد می‌باشد. در حین شکستن ریزریز می‌شود و بوی آن شبیه مرّ مکی است. مقطع آن مانند بلور و گرد آن زرد طلایی است و در الکل کاملاً حل می‌شود.

نوع دوم که آن هم از معروفترین نوع دارویی صبر زرد است، صبر زرد کاپ Aloes du cap می‌باشد که به صورت قطعات بزرگ به رنگ قهوه‌ای تیره با تلؤلؤ مایل به سبز است. اگر شکسته شود مقطع آن شیشه‌ای و شفاف است. گرد آن زرد مایل به سبز طعم آن بسیار تلخ و تهوع‌آور و بوی آن شبیه بوی ترشیده است.

انواع دیگری صبر نیز در بازار عرضه می‌شود از آن جمله صبر اوگاندا و صبر

معارف گیاهی، ج 6، ص: 98

کوراسائو و صبر بارباد و صبر جعفرآباد (این نوع اخیر از صبر زرد حبشه در بازار بمبئی عرضه می‌شود).

به‌طور کلی قطعات صبر زرد با دو شکل در بازار عرضه می‌شود یک نوع شفاف و نوع دیگر کدر و جگری است نوع شفاف که به رنگ قرمز یاقوتی است، مرغوبتر از نوع کدر و جگری است.

ترکیبات شیمیایی

از نظر ترکیبات شیمیایی در گونه A .vera مواد زیر مشخص شده است:

آلئوئین^۱، ایزوباربالوئین^۲، امودین^۳، صمغ و رزین. در عصاره برگ‌های گیاه موادی از مشتقات آنتراکینون^۴ مانند امودین و کریزوفانیک اسید^۵ مشخص شده است. در برگ‌های گوشتی آن اورونیک اسید، اکسیداز و کاتالاز^۶ و انواع فندها یافت می‌شود. به علاوه در گیاه یک گلی کوزید متبلور به نام باربالوئین^۷ و در آخر اسانس یافت می‌شود [G .I .M .P].

¹ Aloin.(1)

² Isobarbaloin.(2)

و در گونه *A. abyssinica* مواد به شرح زیر مشخص شده است:

در حدود 13/6 درصد آلوتین، 0/26 درصد آلوتیه-امودین^۸. آلوتین ماده‌ای است تلخ، متبلور، مسهل و معمولاً بسته به اینکه از گیاه صبر کدام یک از مناطق دنیا به دست آمده است با نام آن منطقه نامگذاری می‌شود. مثلاً آلوتین مربوط به گیاه آلوتیه بارباد را باربالوتین و آلوتین مربوط به گیاه صبر جزایر سوکوترا را سوکالوتین^۹ و آلوتین مربوط به گیاه آلوتیه ناتال را ناتالوتین^{۱۰} می‌نامند.

معارف گیاهی، ج 6، ص: 99

گیاه صبر دماغه امیدنیک

خواص - کاربرد

در کشورهای خاور دور بیشتر صبر زرد حاصل از گونه *A. vera* در بازار عرضه می‌شود. شیره گیاه به صورت تازه رقیق یا غلیظ شده آن به عنوان مسهل و ملین به کار می‌رود [روا]. آن را با قند برای معالجه آسم می‌خورند [هین]. مقدار کم آن به عنوان تونیک و کمک به رفع سوءهاضمه خورده می‌شود [والنزولا و پاردو دوتاورا]. برای تسکین سرفه [کلوپن برگ و ورستیغ] و معالجه صرع مفید است [لوئی]. قاعده‌آور است [فوکودا] و ترشح صفرا را زیاد می‌کند و برای معالجه روماتیسم و برخی اختلالات کبد مفید است [پروت و هریر و پاردو دوتاورا]. برای تصفیه خون آن را

معارف گیاهی، ج 6، ص: 100

می‌جویند [وان‌استی‌نیس - کروزمان]. در فیلیپین آن را با شیر مخلوط کرده و برای معالجه اسهال خونی و درد کلیه می‌خورند [کوئی زمبینگ]. در استعمال خارجی و مالش برای رفع طاسی سر و جلوگیری از ریزش مو مفید است. و مو را در شرایط خوبی نگه می‌دارد [کوئی زمبینگ]. در استعمال خارجی برای التیام زخمها و جراحتهای و کاهش ورم مفید است و همچنین در دوران پس از وضع حمل پشت زنان می‌اندازند و می‌مالند، برای رفع ناراحتی [برکیل].

³ Emodin.(3)

⁴ Anthraquinone.(4)

⁵ Chrysophanic acid.(5)

⁶ Catalase.(6)

⁷ Barbaloin.(7)

⁸ Aloe -emodin.(8)

⁹ Socaloine.(9)

¹⁰ Nataloine.(10)

سوختگی و اکزما [کول و چن] مفید است. مخلوط با شیره ریشه شیرین بیان برای رفع ناراحتی‌های پوست به صورت شست‌وشو [استورت]. و برای رفع خارش بینی ناشی از کرم نخی¹¹ مفید است [لوئی].

برای بعضی از بیماری‌های چشم نیز به کار می‌رود. [موزیگ و شرام]. شاید مهمترین خاصیت آن معالجه آثار سوختگی حاصل از اشعه ایکس باشد [ویه هوور راه و پارکس]. صبر زرد در دوران عادت ماهیانه و حاملگی و در مواردی که بواسیر هست نباید مصرف شود [ریگانگ کو].

در مورد گیاه صبر زرد دماغه امیدنیک (*A. perfoliata*) چنین آمده است:

شیره گیاهی این گیاه در مقدار کم ملین و اگر به مقدار زیاد خورده شود مسهل و ممکن است موجب اسهال شود. طبق گزارش یکی از پزشکان روسی اگر برگهای تازه این گونه برای مدتی بیش از ده روز در جای تاریکی نگهداری شود، از آن می‌توان محلولی ساخت که پس از ضد عفونی نمودن کامل محلول آن را با تزریق زیر جلدی برای معالجه بیماری‌هایی نظیر زخمهای باز پوست، ناراحتی‌ها و دانه‌های التهابی در صورت، ناراحتی گلو به کار برد. این مایع در استعمال خارجی به عنوان خنک‌کننده و بندآورنده خون مصرف می‌شود. به علاوه به عنوان مایع شست‌وشو در موارد بواسیر، آبسه‌ها و جرب کاربرد دارد. چون تأثیر کاربرد این دارو به میزان زیادی مثبت می‌باشد، لذا در سطح وسیعی به صورت محلول دارویی تهیه می‌شود [هاوا]. در تایوان شیره گیاه را به عنوان مسهل، ضد کرم شکم و خونساز و برای بند آوردن خونریزی، تسکین آبله و تشنج در بچه‌ها به کار می‌برند [کروست و پتلوا].

از نظر شیمیایی اسانس صبر زرد منشاء بوی مخصوص آن است. رزین آنکه در حدود 12 درصد است قسمت ماده شیمیایی غیر مسهلی آن را تشکیل می‌دهد و مواد امودین، آلوئه امودین و آلوئین و مواد نظایر آن منشاء خاصیت مسهلی آن

معارف گیاهی، ج 6، ص: 101

گیاه صبر

A

- مقطع گل B - گل

می‌باشند.

صبر زرد از نظر طبیعت طبق رأی حکمای طب سنتی گرم و خشک است و از داروهای مسهل می‌باشد. اثر مسهلی آن در روده بزرگ از قدیم مورد تأیید و شناخت اطباء سنتی بوده است. یکی از پزشکان معروف آثار خوردن صبر زرد را به عنوان مسهل چنین شرح می‌دهد: این دارو را به مقدار کم یعنی از 5 تا 30 سانتی‌گرم در یک یا دو بار در عرض روز می‌خورند. ابتدا ایجاد قولنج ضعیفی می‌شود و بعد یک یا چند بار کار می‌کند و معمولاً اثر دارو از نظر مسهلی خیلی بکندی ظاهر می‌شود یعنی از 6-5 ساعت و اغلب پس از 24 ساعت بروز می‌کند. اولین آثار آن تعداد دفعات و سهولت تخلیه است و اگر کندی عمل هضم به واسطه اختلالات مزمن خاصی در معده

معارف گیاهی، ج 6، ص: 102

نظیر ورم مزمن باشد، صبر زرد موجب تحریک اعمال معده می‌گردد و پس از مدتی که در استعمال صبر زرد ادامه داده شود، علامت غلبه جریان خون به آلات و اعضای این قسمت از بدن بروز می‌کند. به این ترتیب که احساس حرارت و سنگینی در انتهای روده بزرگ می‌شود و آلات تناسلی را به هیجان آورده و احساس جنسی و میل به نزدیکی را افزایش می‌دهد و انسان احساس احتیاج به ادرار کردن می‌نماید. در زنان احساس درد و سنگینی در رحم و کلیه و قسمت انتهایی ران ظاهر می‌شود و به ترشحات رطوبت مهلبلی افزوده می‌گردد و موجب ایجاد قولنجهای رحمی دردناک در هنگام عادت ماهیانه می‌شود و ترشح خون عادت ماهیانه افزایش می‌یابد. اگر به جای صبر زرد مستقیماً ماده آلوئین مصرف شود اثر آن 5-4 برابر بیشتر است و باید به همان نسبت کمتر خورده شود. زیرا آلوئین در حدود 14-10 درصد صبر زرد را تشکیل می‌دهد.

صبر زرد به‌طور کلی بازکننده انسداد کبد است و در برطرف کردن یرقان مفید و یکی از داروهای تقویت معده می‌باشد. ضمناً برای تقویت نیروی چشم و سایر حواس نافع است و چون مسهل خوبی است برای شفای بیماری‌های منبعث از اختلال معده مانند مالیخولیا و اکثر بیماری‌های دماغی مؤثر است. خواب‌آور می‌باشد و برای التیام نواسیر غائره (زخم ناحیه مقعد) و همچنین زخمهای دیرالتیام‌پذیر بخصوص زخمهای آلات تناسلی زن و مرد نافع است. اگر صبر زرد با آب عسل خورده شود، در دفع بلغم و صفرا نیز نافع است. و اگر با غاریقون خورده شود برای درد مفاصل و تنگی نفس و رفع اخلاط سینه مفید است. اگر با آب سرد خورده شود برای قطع خونروی از سینه و یرقان مفید است. اسراف در خوردن صبر زرد و خوردن زاید بر حد مجاز آن موجب اسهال خونی می‌شود و اگر چنین عوارضی در اثر بی‌احتیاطی رخ دهد برای رفع آن باید از تربد و سقمونیا به نسبت نصف وزن صبر زرد خورده شود.

همچنین زنان سالخورده که رحم آنها از کار افتاده و زنان حامله و اشخاص مبتلا به سنگ کلیه و در موارد بیماری قطع ادرار نباید از صبر زرد استفاده شود و به‌هر حال مصرف صبر زرد باید زیر نظر و با توصیه پزشک باشد.

تهیه گرد صبر زرد: صبر زرد را به مقدار مورد نظر گرفته و در گرمخانه می‌خشکانند و آن را ساییده و بدون مواد خارجی از الک بسیار ریز ابریشمی شماره 100 می‌گذرانند. ذرات این گرد به سبب جذب رطوبت در تابستان به هم می‌چسبند و گلوله می‌شود. از این گرد برای تقویت معده از 5 سانتی‌گرم تا یک دسی‌گرم

معارف گیاهی، ج 6، ص: 103

(1/0 - 0/05 گرم) و به عنوان مسهل و مدتر و انحراف جریان خون به عروق بواسیری و دفع کرم و انگل از 6-1 دسی‌گرم خورده می‌شود.

حب صبر زرد مسهل: 1 گرم صبر زرد را با مقدار کافی عسل مخلوط کرده ده حب بسازند و برای تقویت معده 2-1 حب قبل از غذا میل کنند. به عنوان مسهل و افزایش ترشح عادت ماهیانه 10-2 حب بتدریج مصرف می‌شود.

حب صبر و صابون طبی: صبر زرد 1 گرم - صابون طبی 1 گرم. از این دو ده حب می‌سازند و از 6-2 حب به عنوان مسهل مصرف می‌شود.

حب صبر و ریوند صابونی: صبر نرم کوبیده نیم گرم، ریوند چینی نیم گرم و صابون طبی نیم گرم. اینها را مخلوط و از آن ده حب می‌سازند و به عنوان مسهل از 8-2 حب می‌خورند. از این حبها برای رفع یرقان و تحریک کبد هم استفاده می‌شود.

حب صبر و آنغوزه (حب مسهل ضد هیستری): صبر زرد نیم گرم، آنغوزه نیم گرم و صابون طبی نیم گرم. اینها را مخلوط و طبق معمول ده حب درست می‌کنند و از 6-1 حب می‌خورند.

حب ملین: صبر مرغوب 1 گرم، عصاره بلآدون نرم کوبیده شده 1 گرم و برگ بلآدون یک گرم. مطابق معمول از آن ده حب درست می‌کنند و برای ایجاد لینت و رفع یبوست مزاج روزی یک حب صبح و یک حب شب تا چند روز می‌خورند.

توضیح: درباره تهیه صابون طبی یا صابون بادامی: سود محرق 33/1 درجه 10 واحد، روغن بادام شیرین 21 واحد. این دو جزء را مخلوط کرده و گاه‌گاه به هم می‌زنند تا به صورت خمیر نرمی درآید، بعد در قالب ریخته می‌گذارند تا کاملا جامد شود و پس از آن در حدود 2 ماه آن را در مجاورت هوا می‌گذارند یعنی آنقدر در معرض هوا باشد تا ماده کالومل¹² را احیا نکند.

صابون طبی مسهل و مدتر است و مقدار مصرف آن از 1-2/0 گرم و در مورد تنقیه از 10-2 گرم می‌باشد و اگر به صورت شیاف در مقعد استفاده شود، در رفع یبوست مؤثر است.

¹² Calomel.(1)

کالومل که کلرور مرکورو به فرمول ClHg می‌باشد به صورت گرد سفید است.

سابقا خصوصا در مورد بچه‌ها به عنوان مسهل تجویز می‌شد و در بزرگسالان نیز به عنوان داروی جیوه‌ای ضد سیفیلیس توصیه می‌شده است. مصرف آن مستلزم

معارف گیاهی، ج 6، ص: 104

پرهیزهای غذایی خاصی است که به‌هرحال باید در مواردی که لازم می‌شود زیر نظر پزشک باشد.

سایر بررسی‌ها و تحقیقات علمی که در مورد صبر در جهان به عمل آمده است.

اگر در هر آشپزخانه‌ای یک گلدان از گیاه صبر در محل مناسبی نگهداری شود، هر وقت که به سبب کار در آشپزخانه بریدگی و یا زخم در دست ایجاد شود، می‌توان فوراً قطعه‌ای از برگ تازه گیاه را بریده و ژل آن را با چلانندن و فشار برگ روی موضع بریدگی و زخم ریخت البته پس از اینکه محل زخم با آب و صابون خوب شسته و تمیز شده باشد. ژل صبر فوراً خشک شده و مانند یک پانسمان خوب محل زخم را می‌پوشاند و به این ترتیب درعین حال که موجب التیام زخم می‌شود از ایجاد عفونت در زخم نیز جلوگیری می‌گردد.

قسمت دیگر صبر لاتکسی است یا شیرهای است که از سلولهای مخصوص در بخش داخلی پوست برگ استخراج می‌شود که همان صبر تجارتنی است که پس از خشک شدن به صورت بلورهای تیره‌رنگی درمی‌آید و خاصیت مسهلی آن به قدری قوی و نیرومند است که عده‌ای از کارشناسان معاصر مصرف داخلی آن را تجویز نمی‌کنند.

صبر از روزگاران کهن و از آغاز تاریخ بشر برای درمان به کار می‌رفته است. در نوشته‌های کهن مصری آمده است که از 1500 سال قبل از میلاد صبر را برای مقابله با عفونتها و ناراحتی‌های پوستی و به عنوان مسهل تجویز می‌کرده‌اند که خاصیت مسهلی آن در حال حاضر هم در گیاه‌درمانی قرن بیستم مورد قبول و تأیید عده زیادی از کارشناسان می‌باشد. صبر یکی از چند گیاه غیر مخدر است که انگیزه وقوع جنگ شده است. زمانی که اسکندر کبیر در 332 قبل از میلاد مصر را فتح کرد به او گزارش داده شد که گیاهی با خاصیت اعجاب‌انگیزی برای التیام زخم در جزیره‌ای در نزدیکی سومالیا وجود دارد، اسکندر که برای التیام زخمهای سربازانش شدیداً به چنین گیاهی احتیاج داشت دستور داد به آن جزیره حمله و جزیره فتح شود و گیاه را به دست آورند و طوری عمل شود که وجود و اثر این گیاه از دشمنان مخفی بماند. این گیاه

معارف گیاهی، ج 6، ص: 105

همان صبر معروف از آب درآمد.

¹³ (1) gel. مایع نسبتاً غلیظ و چسبناک ژلاتینی شکل که در داخل برگهای صبر وجود دارد.

دیوسکوریدس پزشک معروف یونانی صبر را در استعمال خارج برای التیام زخم، بواسیر و ریزش مو تجویز می‌کرد و طبیعی‌دان رومی Pliny صبر را در مصرف داخلی به عنوان مسهل توصیه می‌نمود. اعراب پس از فتح اسپانیا در قرن ششم این گیاه را از اسپانیا به آسیا بردند و از این راه به هند وارد شد و در مکتب آیورودا مورد استقبال حکمای آن مکتب قرار گرفت که برای بیماری‌های پوست و انگل‌های روده‌ای و ناراحتی‌های عادت ماهیانه تجویز می‌کردند. کارشناسان چینی هم در همین زمینه‌ها توصیه می‌نمودند پزشکان پیشرو قرن نوزدهم Aloe gel را برای معالجه زخم، سوختگی و بواسیر به کار می‌بردند که در حال حاضر نیز ادامه دارد. و کارشناسان گیاه‌درمان معاصر امریکا صبر را در همان مواردی که دیوسکوریدس در دو هزار سال قبل استفاده می‌کرد، به کار می‌بردند و برای سوختگی‌ها و زخمها در استعمال خارج توصیه می‌کنند.

اولین بار در سال 1935 در یک مجله پزشکی امریکایی گزارشی منتشر و طی آن اعلام شد بانویی که در اثر اشعه ایکس سوختگی در بدنش ایجاد شده با به کار بردن ژلاتین برگ صبر که از گیاه تازه چیده شده و ژلاتین آن با فشار گرفته شده بود، درمان شده است. از آن زمان به بعد چند پژوهش علمی دیگر نیز توانایی التیام‌بخشی گیاه صبر را برای سوختگی‌های درجه 1 و 2 و برخی از زخمها تأیید نموده است و پژوهشهای علمی متعدد دیگری نیز نشان می‌دهد که صبر برای رفع خارش پوست که در اثر تماس با گیاه و میوه گیاه Poison ivy¹⁴ ایجاد شده باشد، مفید است.

ژل برگ صبر نه فقط برای التیام زخم مفید است بلکه برای پیش‌گیری از عفونت زخمهای پوستی نیز مؤثر می‌باشد. پژوهشهای متعددی نشان می‌دهد که صبر بر ضد باکتری‌های مختلفی که ممکن است زخم را عفونی کنند مؤثر است.

کلئوپاترا ملکه زیبای مصر پوست بدن خود را برای اینکه شفاف و لطیف شود با ژل برگ صبر ماساژ می‌داد در حال حاضر هم از ژل برگ صبر در ساختن کرمهای لطیف‌کننده پوست در صنعت داروسازی استفاده می‌شود ولی اگر واقعا کسی درصدد باشد پوست لطیف داشته باشد، بهتر است همان کاری را بکند که ملکه زیبای مصر کرد

معارف گیاهی، ج 6، ص: 106

یعنی ژل برگهای تازه صبر را برای ماساژ پوست به کار ببرد زیرا مصرف ژل کهنه که مدت‌ها در انبارهای کارخانجات داروسازی مانده و در شامپوهای تجارتي و کرمهای پوست به کار می‌رود به هیچ وجه خواص ژل برگهای تازه چیده شده از گیاه را ندارد.

البته اگر به مصرف شامپوها و کرمها و لوسیرنهای معطر شده و خوش‌بوی تجارتي پایبند هستيد اشکالی ندارد ولی به‌هر حال انتظار نداشته باشید که مصرف آنها پوستی لطیف چون پوست کلئوپاترا برای شما بسازد.

¹⁴ (1) Poison ivy گیاهی است چندساله با شاخه‌های چوبی بالارونده به نام علمی Rhus radicans بومی مناطق شرقی و مرکزی امریکای شمالی.

تحقیقات دانشمندان نشان می‌دهد که صبر ممکن است قارچهای عامل عفونت آلت تناسلی زن را نیز¹⁵ بکشد. این خاصیت موجب شده است که عده‌ای از کارشناسان گیاه‌درمان معاصر آن را برای این نوع عفونتها و خارشها توصیه کنند. ولی البته باید توجه شود که پژوهشهای آزمایشگاهی همیشه قابل تسری در کلیه موارد نیست و چون صبر این نوع قارچها را در آزمایشگاه می‌کشد نمی‌توان نتیجه قطعی گرفت که در بدن انسان نیز همان اثر را دارد.

در پژوهشهای آزمایشگاهی دیگری نشان داده شده است که یکی از مواد شیمیایی گیاه صبر به نام Aloe emodin بر ضد لوکمیا¹⁶ مؤثر است ولی دانشمندان مؤسسه ملی سرطان امریکا معتقدند که مقدار مصرف شده در پژوهشهای آزمایشگاهی خیلی سمی است و نمی‌توان آن را برای انسان مبتلا به لوکمیا مصرف کرد.

یک پژوهش اروپایی نشان می‌دهد که ژل صبر قند خون را در جانوران آزمایشگاهی کاهش می‌دهد. البته معمولا ژل صبر در استعمال داخلی مصرف نمی‌شود. ولی اگر تحقیقات دیگری این اثر را تأیید کنند، روزی خواهد رسید که مصرف داخلی ژل صبر برای کاهش قند در بیماران دیابتیک توصیه شود.

مقدار و نحوه مصرف

برای التیام زخمها و سوختگی‌های از آب، آتش و آفتاب و برای جلوگیری از عفونت در این موارد یک عدد برگ پایین گیاه یعنی برگ بزرگ پیر گیاه را انتخاب کرده و در حدود 10 سانتی‌متر از آن را قطع کرده و قسمت قطع شده برگ را در

معارف گیاهی، ج 6، ص: 107

امتداد طولی بریده و قسمت ژل آن را روی موضع بمالید و صبر کنید خشک شود.

البته این کار را پس از اینکه موضع را با آب و صابون خوب شسته و تمیز کردید، انجام دهید. خود برگ هم محل قطع شده خود را فوراً می‌بندد و خشک می‌شود و بقیه برگ برای مصرف آینده سالم می‌ماند. برای لطیف کردن پوست ژل برگ صبر را روی پوست بدن که تازه شسته و تمیز شده باشد بیندازید و اگر احتمالاً پوست تحریک شود از ادامه مصرف ژل خودداری شود.

احتیاطهایی در مصرف صبر

ژل صبر معمولا برای مصارف خارجی و در مورد اشخاصی که حساسیت ندارند، بی‌ضرر است ولی به‌هرحال مصرف آن در هر صورت باید زیر نظر پزشک باشد.

15) Candida albicans.

16) Leukemia.

از نظر مسهل، لاتکس صبر دارای مواد شیمیایی است به نام anthraquinones که مسهل بسیار نیرومندی است. البته سایر گیاهان مسهل نظیر سنا، ریوند، سیاه‌توسه و کاسکا را نیز هم دارای انتراکینون هستند ولی اثر انتراکینون صبر خیلی بیشتر از همه آنهاست و معمولاً مصرف داخلی آن بندرت توصیه می‌شود زیرا ممکن است موجب اسپاسم روده‌ای و اسهال و عوارض دیگر شود. ولی عده‌ای از کارشناسان گیاه‌درمانی مصرف آن را در حد مجاز به عنوان مسهل توصیه می‌کنند. به‌هرحال اگر مصرف می‌کنید هیچ وقت نباید از مقدار مجاز توصیه شده بیشتر مصرف شود. و اگر در حین مصرف عوارض روده‌ای ایجاد شد، مصرف آن کاهش داده شود و یا بکلی قطع شود و در هر مورد مصرف آن باید زیر نظر پزشک باشد.

لاتکس صبر نباید در مورد زنان باردار مصرف شود، زیرا ممکن است موجب تحریک و انقباض رحم و در نتیجه سقط جنین شود. مادران شیرده نباید مصرف کنند زیرا از طریق شیر وارد بدن طفل شده و موجب ایجاد اسهال می‌شود. خاصیت مسهلی شدید صبر ممکن است موجب تشدید زخمهای روده و معده، بواسیر، diverticulosis، diverticulitis و کلیت و در آخر انواع ناراحتی‌های معدی از اقسام بالا شود و اشخاص مبتلا به نوعی ناراحتی معده روده‌ای نباید مصرف نمایند. با اینکه مصرف خارجی ژل صبر برای التیام زخمها در اغلب موارد مفید است ولی در یک مورد دیده شده مردی که چندین سال مرتباً از آن استفاده می‌کرده دچار نوعی اکزما شده است. و به این دلیل مصرف بسیار درازمدت ژل صبر توصیه نمی‌شود.¹⁷

17 میر حیدر، حسین، معارف گیاهی، 8 جلد، دفتر نشر فرهنگ اسلامی - تهران، چاپ: هفتم، 1385 ه.ش.